

Старший викладач, Тарасова О.О.
Державний університет інформатики і штучного інтелекту

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

В статті висвітлені питання державного регулювання економіки регіону, наведена схема державного регулювання економікою регіону. Запропонована концептуальна модель економіки регіону, яка враховує як державну, так і регіональну економічні політики.

The questions of government control of economy of region are lighted up in the article, the chart of government control of economy of region is resulted. The conceptual model of economy of region, which takes into account both state and regional economy politicians, is offered.

Сучасні тенденції світового розвитку припускають розгляд проблем забезпечення високих темпів економічного зростання і рівня конкурентоспроможності будь-якої національної економіки перш за все з позицій організації і ефективного управління інноваційними, інтеграційними, економічними процесами.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що для успішного розвитку країни і регіонів потрібні нові підходи і технології управління, засновані на останніх досягненнях науки і світовому досвіді. Ринкові реформи, що проводяться протягом останніх років, кардинальним чином змінили зовнішність економічного життя України, відбулися серйозні зміни, що в значній мірі посилюються після початку періоду кардинальних перетворень, пов'язаних з переходом економіки до ринкових принципів господарювання. Ці зміни носили не тільки макроекономічний характер, але і супроводжувалися колосальною трансформацією економічної структури України. Змінилася структура виробництва, структура утворення і розподілу доходів, галузеві пропорції цін. Значні зрушення відбулися не тільки в галузевому розрізі виробництва, але і у взаєминах регіональних економік між собою і з народним господарством країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень. Сучасний стан теоретичних і прикладних досліджень проблем і пошуку інструментів забезпечення довготривалого економічного зростання свідчить про міцні позиції ідеї побудови так званої інноваційної економіки або економіки, орієнтованої на інноваційний тип розвитку. Достатньо інформативною теорією з погляду виявлення пріоритетних напрямів в управлінні інноваційним розвитком макроекономічних систем представляється теорія технологічних устроїв, С.Ю. Глазьева, М.С. Соловьева, Й. Шумпетера, Ю.В. Яковца і ін.

Розробка концепції національних інноваційних систем пов'язана перш за все з іменами Б. Лундвалла, С. Меткалфа, Р. Нельсона, Д. Норта, Д. Фрімена. Особливий акцент в даних дослідженнях робиться на інституційних аспектах інноваційної діяльності і особливостях формування державної інноваційної політики. Серед російських фахівців в цій області можна відзначити роботи В.В. Авілової, Н.В. Бекетова, В.В. Іванова, Н.И. Іванової, С.В. Кортова, В.А. Конопльова, Б.Б. Леонтьєва, А.І. Шинкевича і ін., що запропонували своє розуміння категорії «інноваційна система» і що розглянули її у кожному окремому випадку на галузевому, регіональному або національному рівнях.

Проте питанням методологічного характеру у області становлення і розвитку регіональних інноваційних систем не приділяється ще достатньої уваги, і на даний момент відсутнє загальноприйняте уявлення про структуру, функції і механізми їх формування і функціонування.

Регіони виявилися багато в чому наданими самим собі і повинні були самостійно вирішувати виниклі проблеми. За роки реформ у багато разів зросла міжрегіональна диференціація в соціально-економічному розвитку. Її подальше збільшення може створити загрозу збалансованості економічного розвитку і політичної цілісності країни. Це вимагає створення комплексу заходів, направлених на зближення рівнів розвитку регіонів, перегляду підходів регіональних органів державної влади до управління економічним розвитком регіонів. Зарубіжний досвід державного управління економікою регіонів може бути використаний для розробки в Україні нових моделей державного управління і регулювання, що враховують повноваження регіональних органів державної влади.

За наслідками господарювання в ринкових умовах регіони України опинилися в ситуації, що істотно розрізнялася, і важливим завданням для

кожного суб'єкта країни стало формування власної стратегії розвитку, яка не може не ґрунтуватися на обліку особливостей і галузевої структури кожного регіону. В той же час, значна частина чинників, що впливають на регіональну економіку, знаходиться за межами самого регіону. У цих умовах недостатньо розглядати окремі регіони без широкого аналізу їх взаємодій з українською економікою в цілому. Таким чином, необхідний комплексний аналіз, що передбачає дослідження не тільки самого регіону, але і його місця в системі народногосподарських зв'язків. Регіональні і міжгалузеві проблеми управління розглянуті в роботах: В.В. Леонтьєва, А.Р. Гранберга, А.С. Маршалової, І.А. Пихова і інших.

Довгий час більшість учених і практиків розглядали економіку регіону як об'єкт державного управління державних органів влади. Вважалося, що регіональні органи влади практично не повинні займатися питаннями стратегічного управління економічним розвитком.

Метою даної статті є аналіз взаємозв'язку між державною та регіональною економічними політиками, розробка концептуальної моделі економіки регіону.

Виклад основного матеріалу. Модель державного управління, що склалася в перехідний період, базується на домінуванні державних органів влади в рішенні питань регіонального економічного розвитку, не відповідає сучасним тенденціям розвитку. Як показала практика останніх років, недостатньо удосконалювати механізми державного управління лише на загальнодержавному рівні. Необхідно враховувати одночасно як державну так і регіональну економічні політики.

В даний час завдання поєднання державного, територіального і галузевого розвитку вирішується на основі складних методів математичного моделювання, теорії ігор, що враховують вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, а також взаємодію безлічі суб'єктів в регіоні. Складність даних методів сприяє пошуку нових методичних підходів, що дозволяють на основі прийнятної статистичної бази оцінювати рівень збалансованості територіально-галузевого розвитку і пропонувати заходи по посиленню ефективності їх взаємодії.

Механізм цілеспрямованого державного регулювання економіки регіону на наш погляд діятиме таким чином. Спочатку виконавчі органи державної влади регіону дають імпульс регіональній економіці через цілеспрямоване застосування певних методів державного управління.

Щоб встановити необхідні напрями перетворень в економіці регіону, необхідне проведення макроекономічного аналізу регіону. Це означає, що потрібний вивчення сукупності макропоказників, що характеризують всі економіки регіону, що становлять, як соціально-економічної підсистеми національної економіки.

Найважливішим напрямом макроекономічного аналізу стає вивчення регіонального економічного зростання, що виражається в зростанні ВРП. Проводиться порівняння динаміки ВРП в даний період з показниками регіонів-конкурентів та з загальноукраїнськими показниками. Таким же чином аналізується зміна ВРП на душу населення. Це дозволяє нам оцінити перспективи економічного зростання регіону в його системному взаємозв'язку з іншими підсистемами національної економіки країни.

Для виявлення структурних пропорцій регіональної економіки потрібні дослідження галузевої структури ВРП і її оцінки як з погляду домінуючих елементів, так і з погляду її зіставлення з теоретичними закономірностями, які повинні виконуватися, а також позитивними загальноукраїнськими і світовими тенденціями. З урахуванням того, що економіка регіону завжди є відкритою, даний напрям аналізу дозволяє виділити основні структуроутворювальні сектори економіки регіону з погляду їх ринкової орієнтації - експортно-орієнтований, національно-орієнтований і внутрішньо-орієнтований.

Здібність економіки регіону до розвитку в інноваційному напрямі припускає наявність основних джерел економічного зростання в регіоні, відповідних диверсифікації економіки. З цієї точки зору проводиться аналіз використання ВРП і виявлення тенденцій, що склалися тут. Визначаються долі кінцевого споживання домогосподарств і валового накопичення основного капіталу у ВРП, дається оцінка виявлених тенденцій.

Найважливішу роль для майбутнього розвитку регіону грає мале підприємництво. Потенціал розвитку в регіоні малого підприємництва визначається сукупністю показників, серед яких найбільш значущі: частка зайнятих від загальної чисельності зайнятих в регіоні, частка малих підприємств в загальному об'ємі проведеної продукції, робіт і послуг.

Оцінка частки експорту у ВРП дає підстави встановити, є економіка регіону експортно-орієнтованою, а, отже, залежною від світового ринку, чи ні.

На нашу думку державне управління розвитком економіки регіону можна відобразити у вигляді наступної схеми (рис.1).

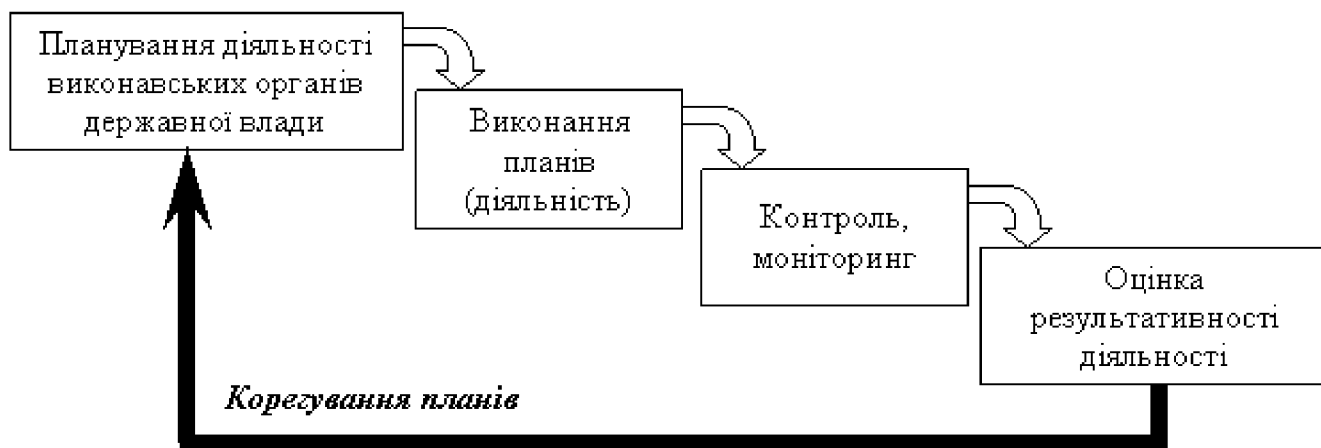

Рис. 1. Державне управління розвитком економіки регіону

Слідом за цим в дію вступають ринкові сили, і в економіці регіону відбувається ланцюг певних змін - процесів автоматичного коректування регіональної економіки, які здійснюються вже незалежно від рішень органів державної влади, оскільки викликаються об'єктивними ринковими законами. У зв'язку з тим, що кінцевою метою державного управління розвитком економіки виступає стимулювання економічного зростання регіону, основним показником його вимірювання є валовий регіональний продукт (ВРП).

Регіональні органи влади, проводячи відносно самостійну певну соціально-економічну політику (в рамках встановлених повноважень), формують тим самим особливі умови функціонування економічних суб'єктів в даному регіоні, при збереженні загальних умов їх функціонування.

Нами пропонується модель економіки регіону, яка базується як на власній економічній політиці, так враховує і державну політику (рис.2).

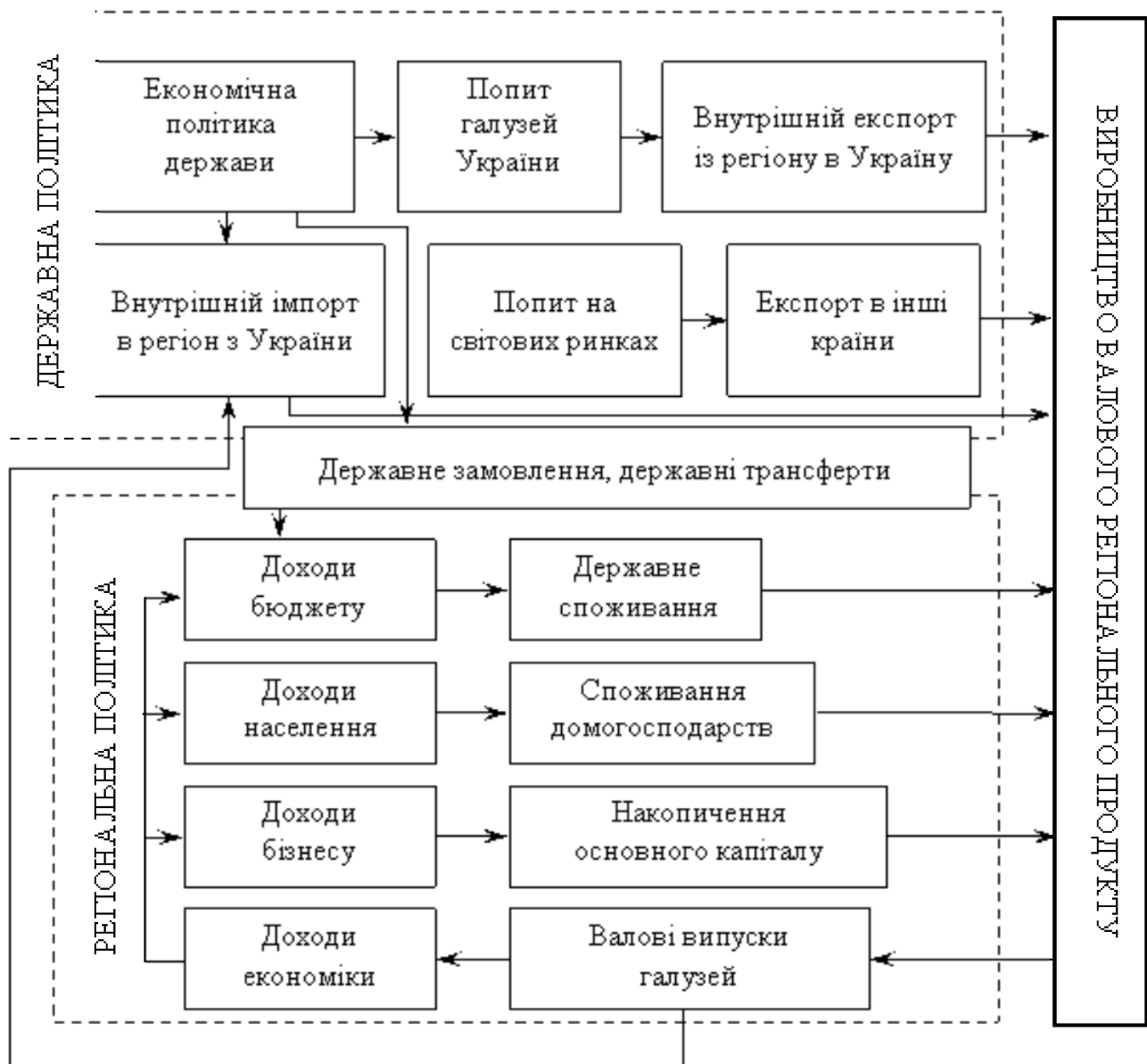

Рис.2. Концептуальна модель економіки регіону.

Висновки. Наведена модель економіки регіону дозволяє враховувати наступні вектори:

споживання домашніх господарств – функція цін, офіційних і тіньових доходів населення;

державне споживання – функція динаміки відповідних статей витрат бюджету (у зіставних цінах);

накопичення основного капіталу – функція джерел фінансування капітальних вкладень;

вивіз продукції в Україну – функція відповідних статей виробництва і розподілу продукції України;

експорт за межі України – задається виходячи із ступеня реалізації експортно-орієнтованої стратегії.

ввезення продукції – функція відповідних елементів проміжного і кінцевого споживання.

При роботі з даною моделлю слід також враховувати чисельність населення області, динаміка зайнятості, чисельність пенсіонерів, експорт з регіону за межі України, динаміка якості продукції, що експортується, ставки оподаткування, рівень податків, експертну оцінку нелегального вивозу капіталу, експертну оцінку частки тіньових доходів населення, частку інвестицій, привернутих із-за меж регіону, до внутрішньорегіональних інвестицій, динаміку галузевої матеріаломісткості.

Одержувані регіоном державні замовлення та державні трансферти в моделі діляться на соціальні трансферти, що розраховуються як функція чисельності пенсіонерів області і середнього розміру пенсій по Україні і трансферту з Державного бюджету, що розраховується як функція відношення душевого валового регіонального продукту по регіону до середньоукраїнського рівня.

Список літератури

1. Колесникова Н.А. Финансовый и имущественный потенциал региона: опыт регионального менеджмента / Колесникова Н.А.— М.: Изд. об-ние "ЮНИТИ", 2000. – 240 с.
2. Управление социальными резервами регионального развития / Под ред. В.К. Потемкина. – СПб.: Институт проблем региональной экономики РАН, 2001. – 435 с.
3. Миско К.М. Ресурсный потенциал региона (теоретические и методические аспекты исследования) / Миско К.М.— М.: Наука, 1991. – 94с.
4. Чачугиев М.Ч., Соколов М.М. Регионы, экономика и управление / Чачугиев М.Ч., Соколов М.М. – М.: Инфра-М, 2001. – 271 с.
5. Структурно-функціональне забезпечення діяльності територіальних органів влади : [монографія] / [Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Г. С. Одінцова та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. – Х. : ХарPI НАДУ “Магістр”, 2007. – 244 с.